

مدرسه علوم سیاسی، مدرسه عالی حقوق - دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دکتر باقر عاقلی

یکصد سال پیش مدرسه علوم سیاسی با هدف تربیت کادر سیاسی برای اشتغال در وزارت امور خارجه ایران تشکیل شد. این اقدام که فی نفسه می توانست گامی مثبت به منظور کسب استقلال سیاسی محسوب گردد، متأسفانه به علت حضور وابستگان به سیاستهای بیگانگان نظیر اردشیرجی، محمدعلی فروغی، ولی الله نصر و... که جملگی از اعضای لژ بیداری ایرانیان بودند، عملاً نه تنها گره ای از معضلات سیاست خارجی کشور نگشود، بلکه تعدادی از محصلان آن در اثر آموزه های آن مدرسه به آلت فعل سیاستهای بیگانگان تبدیل شدند. مدرسه عالی حقوق نیز که استادان و رؤسای اولیه آن به اشاره لژ گرانداوربان فرانسه و البته به خواهش لژ بیداری ایرانیان به ایران آمده بودند سرنوشتی بهتر از مدرسه علوم سیاسی پیدا نکرد. نوشتاری که در پی می آید مروری گذرا بر چگونگی شکل گیری این مدارس دارد.

آغاز صدمین سال تأسیس مدرسه علوم سیاسی و هشتادمین سال تأسیس مدرسه عالی حقوق موجب گردید بار دیگر درباره این دو مدرسه که در ۱۳۰۶ در یکدیگر ادغام شدند و در ۱۳۱۳ شمسی به نام دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصاد نام گرفتند و هم اکنون دانشکده حقوق و علوم سیاسی می باشد شرحی نوشته شود. درباره مدرسه علوم سیاسی و چگونگی تشکیل آن و معلمان مدرسه ذکاءالملک فروغی در ۱۳۱۴ شمسی سخنرانی در دانشکده حقوق ایراد کرد. این سخنرانی بعدها توسط حبیب یغمائی در جلد اول مقالات فروغی چاپ شد.

عبدالله مستوفی در جلد دوم کتاب تاریخ اجتماعی و اداری دوره قاجار در جریان تشکیل مدرسه علوم سیاسی جریان ورود خود را به مدرسه مزبور به طور ایجاز و اختصار نوشته است. فطن السلطنه مجد که از فارغ التحصیلان دوره سیزدهم مدرسه علوم

سیاسی است در کتاب خاطرات خود به نام گذشت زمان خاطراتی از مدرسه مزبور نوشته و اطلاعات جالبی در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد. ایرج افشار نیز در سال ۱۳۳۰ در مجله اطلاعات ماهانه مقاله‌ای تحت عنوان «تاریخچه مدارس سیاسی و حقوقی و تجاری» نوشت که بعدها مقاله مزبور در جلد دوم کتاب سواد و بیاض که مجموعه مقالات وی می‌باشد چاپ شده است.

نگارنده در سال ۱۳۵۱ در مجله خاطرات وحید زیر عنوان «مشیرالدوله و مدرسه علوم سیاسی» تاریخچه‌ای از آن مدرسه نوشته‌ام و همچنین در کتاب نصرت‌الدوله فیروز (چاپ ۱۳۷۲) جریان تأسیس مدرسه عالی حقوق را آورده‌ام.

همچنین چنگیز پهلوان در کتاب حقوق اساسی و مدرسه علوم سیاسی، در زمینه ایران‌شناسی مقاله بسیار مستندی منتشر کرد و بالاخره مجید تفرشی در نشریه گنجینه اسناد (سال اول، دفتر اول، بهار ۱۳۷۰) مقاله‌ای با عنوان «مدارس عالی حقوق و علوم سیاسی در ایران از ابتدا تا تأسیس دانشگاه تهران»، با ارائه اسناد متعدد و صورتجلسات، نوشته است.

نگارنده در سال ۱۳۵۰ به همت و موافقت دکتر محمد نصیری؛ رئیس وقت دانشکده حقوق پرونده‌های مربوط به دانشکده حقوق و علوم سیاسی را مورد مطالعه قرار داده و یادداشت‌هایی از آن برداشته‌ام، و به تازگی نیز آقای دکتر هوشنگ عامری استاد دانشگاه ژنو و فرزند میرزا جوادخان عامری که معاون و استاد مدرسه حقوق از بدو تأسیس بوده‌اند اسنادی در اختیار نگارنده قرار دادند. و اینک با عنایت به تمام منابع و مدارک، به مناسبت صدمین سال تأسیس مدرسه علوم سیاسی و هشتادمین سال تأسیس مدرسه حقوق خلاصه‌ای از تاریخچه آن مدرسه را به نظر خوانندگان ارجمند می‌رسانم.

□ □ □

بعد از ظهر روز پانزدهم شعبان ۱۳۱۷ هجری قمری - عید مولود حضرت امام عصر (عج) برابر بیست و هشتم آذرماه ۱۲۷۸ مدرسه علوم سیاسی با حضور جمعی از رجال از جمله میرزا نصراله‌خان مشیرالدوله و وزیر امور خارجه، میرزا جعفرخان نیرالملک وزیر علوم، میرزا ابراهیم‌خان معاون‌الدوله و وزیر تجارت، سردار مکرم وزیر قورخانه، و ابوالقاسم‌خان ناصرالملک افتتاح شد. ابتدا میرزا نصراله‌خان مشیرالدوله فرمان مظفرالدینشاه را که درباره تأسیس و فوائد مدرسه علوم سیاسی بود به شرح زیر قرائت نمود:

مظفرالدین شاه قاجار فرمان تشکیل مدرسه سیاسی را صادر کرد

از آن روز که خداوند معبود و کردگار حی محمود، جل جلاله و عظمت نواله، مرزبانی مملکت قدیم ایران و جانشین سلاطین با افتخار کیان را به وجود مسعود همایون مخصوص و منصوص فرمود، اهم مقاصد و اعظم مآرب خود را ترقی دولت و آبادانی مملکت و تکثیر ثروت و تنظیم امور حوزه سلطنت قرار داده مجاهدات کافیه و مراقبات وافیه در بروز این همم عالیه فرمودیم. لیکن تحصیل نتایج این افکار مقدس به وجه اکمل و احسن این طور اقتضای نمود که به مدد فیض روح القدس کالبد آن بی روح راروان بخشیم و سنجش انسانیت یعنی علم را در مملکت شایع داریم و ظلمت جهل را به نور آن بر طرف فرمائیم؛ دفع بطالت از اهالی نموده راه ثروت به آنها بنمائیم. کلید گنجهای مخفیة زمین را به دستشان داده سعادت هر دو جهان را برایشان موجود سازیم. به این جهت اشارات ملوکانه ما به ایجاد مدارس و اعتلای معارف شرف صدور یافت. لله الحمد به حسن اهتمام جنان مستطاب اجل اشرف اکرم افخم میرزا علی اصغر خان

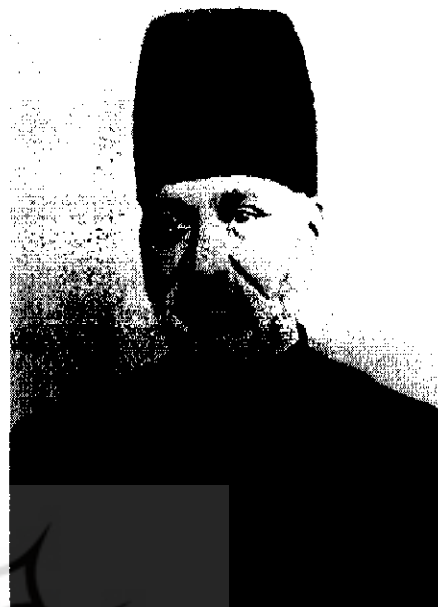
امین‌السلطان صدراعظم عز اجرا گرفت. مدارس متعدده ایجاد شد، مکاتب منتظمه تشکیل گردید، و اختر فروزان علم از افق رأی صدق پیرای ما چون صبح صادق درخشان گشت. متممی که این نیت پاک و اراده تابناک لازم داشت، به ملاحظه اهمیت امور خارجه، یک مدرسه سیاسی که مدرس علوم عالییه باشد که از سال چهارم سلطنت جاوید مدت ما در قرون آتیه به یادگاری باقی بماند، و مستخدمین آینده وزارت خارجه و سایر دوایر دولتی پس از اخذ دیپلم و تصدیق اتمام تحصیل از آن مدرسه به عرصه چاکری و خدمت دولت قدم گذارند. لهذا به ریاست جناب مستطاب اجل اکرم میرزا نصرالله خان مشیرالدوله، وزیر امور خارجه، امر به افتتاح آن مدرسه فرموده و برای بقاء و دوام این اساس رفیع و محافظت این بنای رفیع از حوادث آتیه، به خصوص ابیدید جناب مستطاب اشرف ارفع صدراعظم، از ابتدای میزان هذاه السنه تنگوزئیل و بعدها همه ساله مبلغ چهار هزار تومان بدون رسوم از بابت تفاوت تذکره خراسان برای مخارج آن مدرسه منظور و مقرر می فرمائیم که هر رساله وجه مزبور را اخذ و دریافت داشته به مصرف مخارج مدرسه رسانند، المقرر مستوفیان عظام شرح فرمان مبارک را ثبت دفاتر خلودنموده در عهده شناسند.

در اواخر سلطنت ناصرالدینشاه میرزا نصرالله نائینی که لقب مشیرالملک داشت، و سمتش وزیر لشکری بود توسط امین‌السلطان صدراعظم از شاه تقاضا نمود که اجازه دهد وی سه پسر خود به نامهای حسن، حسین و علی را برای ادامه تحصیل به اروپا اعزام نماید. شاه با این تقاضا موافقت کرد و میرزا نصرالله خان نائینی، برای حفظ تعادل سیاسی، فرزند ارشد خود را به امپراتوری روسیه فرستاد و حسین و علی را به فرانسه و انگلستان اعزام نمود. حسن در روسیه ابتدا به تحصیل علوم نظامی پرداخت و سپس دوره حقوق و علوم سیاسی را در پترزبورغ (پترزبورگ) به اتمام رسانید. و در سفارت ایران در روسیه مشغول کار شد. علی کوچکترین فرزند میرزا نصرالله خان پس از دو سال اقامت در فرانسه به بیماری سل درگذشت و فرزند دیگری به نام حسین (بعدها موتمن‌الملک) چندی در فرانسه و زمانی در انگلستان مشغول تحصیل شد.

در اوایل سال ۱۳۱۷ هجری قمری که میرزا محسن خان مشیرالدوله وزیر امور خارجه در اثر بیماری در یکی از بیمارستانهای آلمان درگذشت مقام وزارت امور خارجه و لقب مشیرالدوله به میرزا نصرالله خان نائینی تعلق گرفت و او نیز بلافاصله هر دو فرزند خود را به تهران احضار کرد. برای حسن لقب مشیرالملک و برای حسین لقب موتمن‌الملک گرفت و هر دو را در وزارت امور خارجه مشغول کار نمود و ریاست کابینه (دفتر وزارتی) را به میرزا حسن خان محول کرد. در بادی امر این دو جوان تحصیلکرده

میرزا احسن خان مشیرالملک (بعدها مشیرالدوله)

میرزا نصرالله خان مشیرالدوله

در خارج فکر پدر خود را معطوف به تشکیل یک مدرسه علوم سیاسی نمودند که در آن علوم پلتیکی (سیاسی) و زبان خارجی تدریس شود و این مدرسه یکی از ادارات تابع وزارت امور خارجه باشد و فارغ التحصیلان آن بلافاصله به استخدام وزارت امور خارجه درآیند. مقدمات کار از هر جهت فراهم شد. امین السلطان صدراعظم راه را به روی مشیرالدوله باز کرد و با تلاش او مدرسه علوم سیاسی تأسیس و افتتاح گردید.

بودجه مدرسه مزبور ابتدا در سال چهارهزار تومان بود که از محل تفاوت تذکره خراسان تأمین می‌شد. ریاست مدرسه علوم سیاسی به عهده میرزا حسن خان مشیرالملک قرار گرفت و وی برنامه تحصیلی را تنظیم کرد، پس از اخذ موافقت به مرحله اجرا درآورد و عده‌ای را هم برای تدریس دعوت به کار نمود.

در سال اول مجموعاً ۱۴ دانشجو جذب این مدرسه جدید شدند. برای این مدرسه کنکور کتبی و شفاهی هر دو در نظر گرفته شده بود و هیئتی مرکب از چند استاد برجسته از داوطلبان امتحان می‌کردند. ابتدا دوره این مدرسه چهار سال تعیین شده بود ولی به زودی تغییر کرد و یک سال بر آن افزودند و به دوره تقسیم شد. برای دوره مقدماتی سه سال و برای دوره عالی دو سال در نظر گرفتند. ریاست مدرسه برعهده میرزا حسن خان مشیرالملک قرار گرفت که هر چند شغل دیگر هم داشت مانند ریاست کابینه وزارت

امور خارجه و مترجم مخصوص امین السلطان صدراعظم.

معلمان و استادان مدرسه مزبور در ابتدا عبارت بودند از: میرزا حسن خان مشیرالدوله، میرزا حسین خان مؤتمن‌الملک، اردشیرجی، صدیق حضرت، عبدالرزاق خان بغایری، محمدحسین خان ذکاء‌الملک، شیخ محمدتقی اعتمادالاسلام، دکمرمل فرانسوی، مسیو هنیبک فرانسوی، تدریجاً عده‌ای دیگر به استادی مدرسه سیاسی انتخاب شدند، مانند شمس‌العلماء گرگانی، میرزا عبدالعظیم قریب، ادیب‌السلطنه سمیعی، فاضل خلخالی، شیخ ابراهیم زنجانی، محمدعلی فروغی (ذکاء‌الملک ثانی)، دکتر ولی‌الله خان نصر، عباسقلی قریب، سید علی خان نصر، غلامحسین رهنما و چند نفر دیگر.

برخی از فارغ‌التحصیلان مدرسه مزبور هم به معلمی در مدرسه سیاسی پرداختند مانند عبدالله مستوفی، علی‌خان منصورالملک و وحیدالملک شیبانی، میرزا ابوالقاسم نجم‌الملک، و میرزا احمدخان راد از فارغ‌التحصیلان رشته حقوق و علوم سیاسی در کشورهای خارج نیز چند نفری برای تدریس دعوت شدند مانند دکتر محمد مصدق‌السلطنه و منصورالسلطنه عدل.

رؤسای مدرسه مزبور به ترتیب عبارت بودند از: میرزا حسن خان (مشیرالملک - مشیرالدوله)، عبدالله خان محقق‌الدوله، میرزا حسین خان مؤتمن‌الملک، میرزا علی‌اکبرخان رئیس دارالترجمه وزارت امور خارجه، محمدحسین خان ذکاء‌الملک که در سال ۱۳۲۵ درگذشت و پسرش محمدعلی فروغی با اخذ لقب ذکاء‌الملک رئیس مدرسه شد. در سال ۱۳۲۷ هجری قمری دکتر ولی‌الله خان نصر ریاست مدرسه را بر عهده گرفت. پس از وی عبدالحسین خان وحیدالملک رئیس مدرسه شد و سپس دکتر علی حکیم اعظم که طبیب و تحصیلکرده اروپا بود در رأس مدرسه قرار گرفت، و سرانجام علی‌اکبر دهخدا یکی از فارغ‌التحصیلان مدرسه سیاسی به ریاست مدرسه منصوب شد و ریاست وی نزدیک به بیست سال ادامه یافت.

مدرسه علوم سیاسی، که مجموعاً ۲۸ سال دایر و یکی از ادارات تابع وزارت امور خارجه بود، در ظرف این ۲۸ سال ۲۱۰ فارغ‌التحصیل داشت. فارغ‌التحصیلان دوره اول مدرسه به این شرح بودند: میرزا عبدالله مستوفی، میرزا اسحق رهبر، میرزا صادق اعتلاء، میرزاحممد مقبل‌السلطنه، میرزا محمدعلی خان اویسی، میرزایاقربخان نظم‌الملک و میرزا محمودعلی احتشام همایون.

مدرسه علوم سیاسی تدریجاً از نظر علمی تکامل پیدا کرد و علوم سیاسی به تدریج در رشته‌های مختلف تدریس می‌شد. در دوره اول دروس تاریخ، جغرافیا، ادبیات، ریاضیات، صرف و نحو عربی، و حتی ریاضیات یاد می‌دادند. در دوره دو ساله دوم

عبدالمعظم قریب و علی اکبر دہخدا از استادان مدرسه علوم سیاسی بودند

دروس زیر تدریس می شد:

تاریخ جدید، تاریخ معاصر - تاریخ سیاسی، فرانسه، علم النفس (روان شناسی)، حکمت، شیمی، زبان انگلیسی، فقه، معانی، جغرافیای اقتصادی، ثروت، حقوق اداری، حقوق تجاری، حقوق اساسی، حقوق جزائی، حقوق بین الملل و منطق. فارغ التحصیلان دوره بیست و سوم به این شرح بودند: مجتبی دولت آبادی، عبدالحمید اعظمی زنگنه، سید حسین فرهودی، فتح الله انتظامی، اسمعیل فلاح بردبار، سید علی شایگان، عباسقلی محمص، حسین شایسته، سید محمدباقر حجازی، حسن ستوده، محمود هوده، سید جواد احمدیان، احمد هوده، خلیل وافی، کریم سنجابی. از فارغ التحصیلان دوره ۲۸ ساله مدرسه علوم سیاسی عده زیادی به مقامات مهم مملکتی منصوب شدند که می توان از اشخاص زیر نام برد:

علی منصور (منصورالملک) دوبار نخست وزیر، سفیرکبیر، وزیر، والی و استاندار؛ علی سهیلی دو نوبت نخست وزیر، سفیرکبیر، وزیر، استاندار؛ عبدالحسین هزیر نخست وزیر، وزیر دربار؛ انوشیروان سپهدی چند بار وزیر، سفیرکبیر، احمد راد (معمدا الممالک) سفیرکبیر، سناتور؛ ابوالقاسم نجم (نجم الملک) مکرر وزیر، سفیرکبیر، سناتور؛ عبدالله مستوفی، قاضی عالی رتبه دادگستری، استاندار آذربایجان؛ باقر

کاظمی (مهدب‌الدوله) چند بار وزیر، سفیرکبیر، نایب نخست‌وزیر؛ محمدعلی وارسته وزیر، استاندار، نایب رئیس مجلس سنا؛ محمود صلاحی (صلاح‌السلطنه) چند بار وزیرمختار و سفیرکبیر، معاون و کفیل وزارت امور خارجه؛ رضاعلی دیوان‌بیگی، نماینده مجلس، استاندار، سناتور؛ حسین قدس نخعی وزیر امور خارجه، سفیرکبیر، وزیر دربار؛ محمدعلی مجد (فطن‌السلطنه) معاون وزارت پیشه و هنر، فرماندار، استاندار، نماینده مجلس، سناتور؛ علی اصغر زرین‌کفش، قاضی عالی‌رتبه دادگستری، وزیر دارایی، کمیسر نفت در لندن.

مدرسه عالی حقوق چگونه تأسیس شد

میرزا حسن خان مشیرالدوله در کابینه‌های مشیرالسلطنه و ناصرالملک و سپهدار تنکابنی و صمصام‌السلطنه چند بار به وزارت عدلیه منصوب شد. از همان روزهای اول متوجه شد که عدلیه‌ای به معنای واقعی وجود ندارد. لذا درصدد برآمد عدلیه یکی از کشورهای خارجی را الگوی خود قرار داده سازمان جدیدی برای عدلیه پی‌ریزی کند؛ سازمان قضایی چند کشور از جمله فرانسه، سوئیس و آلمان مورد توجه او قرار گرفت. مشیرالدوله وقتی در کابینه صمصام‌السلطنه برای بار چهارم به وزارت عدلیه منصوب شد چون تا آن وقت هیچ قانونی برای عدلیه به تصویب نرسیده بود در مجلس اظهار داشت که تا شش ماه به امور داخلی عدلیه نمی‌تواند رسیدگی کند و وقت خود را صرف تهیه قوانین و تشکیلات و اصول محاکمات عدلیه خواهد نمود. مشیرالدوله ظرف شش ماه قوانین و تشکیلات عدلیه و صدور محاکم و قوانین اصول محاکمات و اجرای احکام را تهیه نمود و طرحی نیز برای تأسیس مدرسه حقوق آماده نمود ولی مجلس فقط قانون تشکیلات را به تصویب رساند.

مشیرالدوله قانون تشکیلات را پیاده کرد و محاکم بدایت و استیناف و دیوانعالی تمیز و دادسراها را تشکیل داد ولی در مورد سایر اصلاحات از جمله تأسیس مدرسه حقوق به نتیجه نرسید، و این امر سالها در بوته احوال باقی ماند. جنگ بین‌الملل اول نیز مشکلات عدیده‌ای به وجود آورد و دیگر خبری از مدرسه حقوق نشد، تا اینکه در اواخر جنگ جهانی اول میرزا حسن خان وثوق‌الدوله به ریاست وزرائی منصوب شد و نصرت‌الدوله فیروز را که تحصیلات عالی خود را در رشته حقوق در پاریس به اتمام رسانیده بود به وزارت عدلیه منصوب کرد. نصرت‌الدوله از همان ابتدا اقدامات خود را برای تأسیس مدرسه حقوق آغاز کرد و به آدلف پرنی مستشار فرانسوی وزارت عدلیه مأموریت داد که هرچه زودتر طرحهای لازم را، اعم از مالی و علمی، تهیه و تسلیم وزیر نماید. آدلف پرنی نزدیک به شش ماه مشغول تهیه طرح بود. طرح پرنی در هیئت وزیران

وزارت معیشت و صنایع

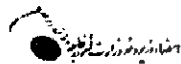
وزیر معیشت و صنایع: میرزا محمدعلی مجید (ظن السلطنه)

معاون وزیر معیشت و صنایع: میرزا محمدعلی مجید

وزیر معیشت و صنایع: میرزا محمدعلی مجید

وزیر معیشت و صنایع: میرزا محمدعلی مجید

معاون وزیر معیشت و صنایع: میرزا محمدعلی مجید

دپلم میرزا محمدعلی مجید (ظن السلطنه) از مدرسه علوم سیاسی

مورد تصویب قرار گرفت و بودجه آن نیز تأمین شد.

در ۱۵ مرداد ماه ۱۲۹۸ هیئتی از طرف دولت به ریاست مشاور الممالک انصاری وزیر امور خارجه برای شرکت در کنفرانس صلح و رسای عازم پاریس شد. اعضای هیئت عبارت بودند از: ذکاءالملک فروغی رئیس دیوان عالی کشور، حسین علاء وزیر سابق، انتظام الملک و عبدالحسین مسعود انصاری و آدلف پرنی. آدلف پرنی در این مسافرت مأموریت داشت چهار استاد فرانسوی با سابقه کار در رشته‌های مختلف حقوق برای تدریس در مدرسه عالی حقوق استخدام نماید و همین وظیفه را انجام داد و چهار استاد فرانسوی استخدام نمود. کسانی می‌توانستند وارد این مدرسه شوند که فارغ‌التحصیل مدرسه علوم سیاسی یا دارالفنون باشند و به زبان فرانسه تسلط داشته باشند. کسانی که دیپلم نداشتند بایستی در امتحان ورودی شرکت نمایند. مدرسه حقوق در ۱۵ مهرماه ۱۲۹۸ به ریاست آدلف پرنی افتتاح شد. دوره مدرسه چهار سال و به دو دوره دو ساله تقسیم می‌شد. این مدرسه هفت سال باقی بود و یکی از ادارات تابعه وزارت عدلیه شد و سرانجام در اسفند ۱۳۰۵ شمسی از وزارت عدلیه منتزع و ضمیمه وزارت معارف گردید. به فارغ‌التحصیلان این مدرسه درجه لیسانس داده می‌شد. این لیسانس مورد قبول دانشگاه‌های فرانسه بود. استادان این مدرسه

از راست: علی اصغر حکمت با حفظ مقام وزارت فرهنگ اولین رئیس دانشگاه تهران، سرلشکر امان‌الله جهانبانی ریاست دانشگاه جنگ، محمدعلی فروغی ذکاءالملک در اوایل مشروطیت، چندی رئیس مدرسه علوم سیاسی بود، علی سهیلی فارغ‌التحصیل مدرسه علوم سیاسی، دکتر محمد سجادی فارغ‌التحصیل دوره اول مدرسه عالی حقوق، دکتر عیسی صدیق

عبارت بودند از: مسیو سوئر، مسیو دوفوسا، مسیو مرل، مسیو دولاپوژ و مسیو فرانشن. ریاست مدرسه با مسیو پرینی و نظامت با میرزا جوادخان عامری بود. استادان ایرانی عبارت بودند از محمدعلی فروغی، منصورالسلطنه عدل، حاج سید نصرالله تقوی، شیخ محمد سنگلجی، شیخ محمدحسین استرآبادی.

مدرسه عالی حقوق ۸۲ نفر فارغ‌التحصیل داشت که اعظام رجال آن عبارتند از: دکتر احمد متین‌دفتری، دکتر محمد سجادی، عباسقلی گلشانیان، نصرالله انتظام، دکتر مشرف نفیسی، محمد سروری، محمود هدایت، علی‌اکبر دفتری، سعید نفیسی، محمد مجلسی، موسی سرابندی و دکتر حسین مهیمن.

مدرسه عالی حقوق و علوم سیاسی

در بهمن ماه ۱۳۰۵ سید محمد تدین که قریب یک سال ریاست مجلس شورای ملی را عهده‌دار بود در ترمیم کابینه مستوفی‌الممالک به وزارت فرهنگ منصوب شد. تدین بلافاصله یک سلسله اقداماتی را در وزارت معارف به عمل آورد. از جمله طبق

آدلف پرنی فرانسوی، اولین رئیس مدرسه عالی حقوق

تصویب‌نامه هیئت وزیران مدرسه حقوق از وزارت عدلیه و مدرسه علوم سیاسی از وزارت امور خارجه منفک، ضمیمه وزارت معارف شدند و پس از ادغام در یکدیگر تشکیل مدرسه عالی حقوق و علوم سیاسی را دادند. شرط ورود به این مدرسه داشتن دیپلم کامل متوسطه و دوره آن سه سال تعیین شد. به فارغ‌التحصیلان درجه لیسانس داده می‌شد. مدرسه عالی حقوق و علوم سیاسی در مهرماه ۱۳۰۶ در یکی از خانه‌های اتابک در خیابان لاله‌زار افتتاح و مرحوم علی‌اکبر دهخدا به ریاست مدرسه تعیین شد.

استادان مدرسه مزبور عبارت بودند از: منصورالسلطنه عدل معلم اصول محاکمات حقوقی؛ مترجم‌الممالک معلم تقریر علم ثروت و حقوق اساسی عمومی؛ میرسیدمحمد قمی معلم ثبت اسناد و املاک؛ میرزا عیسی‌خان صدیق‌اعلم معلم اصول تشکیلات معارفی ایران و ممالک معظمه و تقریر تاریخ سیاسی؛ میرزامحمدخان مظاهر

(صدیق حضرت) معلم تشکیلات اداری ایران و قوانین استخدام و حقوق اساسی ایران؛ میرزا جوادخان عامری معلم تقریر حقوق مدنی؛ میرزا علی آقا هیئت معلم منطق؛ میرزا ابوالقاسم فروهر معلم سجل احوال و احصائیه؛ آقا سید اسدالله مدرس قمی معلم قسمتی از فقه؛ مسیو هس معلم ثروت و مالیه و حقوق تجارتنی و اقتصاد روستائی، مسیو فراسون معلم سیاست خارجی و حقوق بین الملل عمومی.

در امتحانات خردادماه ۱۳۰۷ فارغ التحصیلان مدرسه حقوق و علوم سیاسی به شرح زیر بوده‌اند:

عبدالحسین سرداری (شاگرد اول قسمت اداری مدرسه حقوق و سیاسی و لیسانس اداری)، کریم خان بختیار سنجابی، عبدالحمید اعظمی زنگنه، و میرزا حسین خان تقوی این چهار نفر مفتخر به دریافت لیسانس اداری شدند. و ۲۱ نفر نیز به دریافت لیسانس قضائی توفیق یافتند به شرح زیر:

عباس شعری، مهدی تقوی، یوسف شکرایبی، علی شایگان، محمدولی سیاسی مستظم، مرتضی آزموده، عباس محتشم نوری، محمدرضا نیک‌آئین، محمد فرنی، ابوالحسن عمیدی نوری، شیخ ابراهیم برهان آزاد، فتح‌الله انتظامی، ابوالقاسم احمدی، محمدتقی مصطفی کاشانی، مرتضی همایونی، حسین شیرازی، باقر صوراسرافیل، عزیزالله ملک اسمعیلی، محمود سرشار، سید محمدرضا صدری اصفهانی و جلال حکمی. مدرسه حقوق و علوم سیاسی همچنان تا سال ۱۳۱۳ فعالیت داشت. در این سال دانشگاه تهران تأسیس و شروع به کار نمود. یکی از دانشکده‌های دانشگاه تهران دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی بود.